

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Magyar művelődéstörténet

Egyetemi tanév: 2025

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom (önálló szak)
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Magyar művelődéstörténet				A tantárgy kódja	LLM5065
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Farmati Anna egyetemi adjunktus					
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Farmati Anna egyetemi adjunktus					
2.4. Tanulmányi év	III.	2.5. Félév	I.	2.6. Értékelés módja	K	2.7. Tantárgy típusa DS választható

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					14
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					10
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					12
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					2
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					1
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					42
3.8. A félév összóraszám					98
3.9. Kreditszám					4

4. Előfeltételek (ha vannak)

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

4.1. Tantervi	Az I. éves filológia tárgy ismerete.
4.2. Kompetenciabeli	Tájékozódás a korszakok között. Szövegértés.

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	előadóterem, vetítő, laptop, hangszórók, illusztrált könyvek, faksimile-kiadások
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	előadóterem, vetítő, laptop, hangszórók, a témához szükséges kiadványok

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

Szakmai/kulcs-kompetenciák	C4.2 Az anyanyelvű irodalom változási formáinak magyarázata (korszakok, irányzatok, műfajok stb.) és az irodalmi jelenségek történeti és kulturális kontextusban való értelmezése. A kulcsfogalmak magyarázata az irodalom megértésében, valamint folklórszövegek értelmezése. C4.2 A magyar kultúra és a magyar népi kultúra irodalmi jelenségeinek különböző kontextusokban való értelmezése és kritikai értékelése
Transzverzális kompetenciák	CT3 Egyéni fejlődési terv megvalósítása; a célok elérése tanulási folyamatok, csoportos tevékenységek és intézményi programokon való részvétel segítségével

6.2. Tanulási eredmények

Ismeretek	A hallgató ismeri korszakonként az adathordozók (agyagtábla, papirusz, pergamen, papír, íróeszközök, nyomdaipar, digitális felületek) történetét: megjelenés, előállítás, felhasználás, elavulás – okai és feltételei. Előzményként az európai kultúra, majd a kódexek megjelenésétől a magyar kultúra hangsúlyával. A hallgató ismeri a könyv és könyvtártörténet legfontosabb állomásait, különös tekintettel az erdélyi könyvtárakra.
Képességek	A hallgató képes felismerni, hogyan változik a könyv szerepe a történelemben, milyen más kulturális folyamatok befolyásolják a használatát, milyen hatással van a társadalom életére. A szemináriumok nyomán képes lesz a történeti ismeretek háttérét megismerve mindezt a mai olvasáskultúra szintjén is alkalmazni, és a könyvről több szinten (a tartalmin túl esztétikai, gazdasági, társadalmi, pedagógiai, közéleti szinten) gondolkodni.

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

Felelősség és önállóság	A hallgató képes önállóan dolgozni a megismert és felfedezett információkkal, dönteni a könyvek értékéről, minőségéről, választani különböző könyvtípusok között, alkalmazni az oktatói munkában a könyvkultúra működéséről szerzett ismereteket és tapasztalatokat.
-------------------------	--

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	Megismertetni a hallgatókkal a magyar könyvkultúra történetét, hogy jobban megértsék a kortárs jelenségeket, rálássanak a könyv más dimenzióira is (a tartalmin kívül). Tudatosabb könyvtárhasználóvá és könyvtárépítővé váljanak.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	Rálátást nyújtani a könyvkultúra és az olvasáskultúra általános dinamikájára a történelmi korszakok mentén, ugyanakkor fejleszteni a könyvről és a könyvhasználatról való gondolkodást. A magyar művelődés egyik fontos összetevője a könyv- és könyvtárkultúra, valamint az olvasáskultúra, a médiafogyasztás. A magyar műveltség európai beágyazódása magával vonta az írásbeli kultúra fokozatos asszimilálását, ami többet jelentett, mint az írás és az olvasás megtanulása: ennél sokkal komplexebb folyamatot indított el. Az egyes előadások ennek a folyamatnak a fontosabb mozzanatait járják körül azzal a céllal, hogy rálátást nyújtsanak a nem könyvtárszakos bölcsészhallgatók számára a könyv és könyvkiadás fejlődésére, illetve a könyv- és könyvtárhasználat változásaira. Ezek a változások érintik a könyv tárgyi mivoltát, de a társadalmi-kulturális, irodalmi folyamatokat is. Bár az előadások során a könyvkultúra középkori és kora újkori jelenségeire kerül a hangsúly, tekintettel vagyunk a könyv értékviselésének posztmodern jelenségére is.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A kultúra meghatározása, területei. A magyar művelődés európai identitása. Kultusz és kultúra viszonyának változásai. Átmenetek térben és időben.	Előadás, fogalomalkotás, magyarázat, összehasonlítás	Szövegek és modellek elemzése a szemináriumon.
2. Művelődés – medialitás: mi volt a papíralapú olvasás előtt, és mi lesz utána?	Problematizálás, elbeszélés, magyarázat, szemléltetés, megbeszélés	
3. A stílustól (pennától) az érintőképernyőig: a latin írás a kódexek és oklevelek korában.	Szemléltetés, magyarázat, megfigyeltetés.	
4. A könyvnyomtatás megjelenése Európában. Az új módszer tétje: hatása a könyvkeresletre és a művelődésre.	Előadás, magyarázat, szemléltetés	

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

5. A magyar könyvnyomtatás kezdetei	Előadás, magyarázat, szemléltetés, összehasonlítás	
6. Könyvtárak és magángyűjtemények. Bibliofilia régen és ma	Előadás, elbeszélés, szövegértelmezés	
7. Könyvművészet: kötések és illusztrációk. A képiség üzenete	Előadás, szemléltetés, elbeszélés, magyarázat	A vizualitás funkciójának kiemelése az összehasonlításban.
8. A csíksomlyói nyomda szerepe az erdélyi művelődésben fellendüléséhez	Előadás, szemléltetés, elbeszélés, magyarázat	
9. A mecenatúra intézménye. Néhány híres magyar mecénás hozzájárulása a magyar könyvkultúra fejlődéséhez	Előadás, elbeszélés, megbeszélés, magyarázat	
10. Híres régi erdélyi könyvtárak I. (A Báthory István által alapított egyetemi szintű iskola könyvtára)	Előadás, elbeszélés, magyarázat, szemléltetés	
11. Híres régi erdélyi könyvtárak II. (Teleki Téka, Batthyaneum, Nagyenyed, Zilah stb.)	Előadás, elbeszélés, összehasonlítás, magyarázat	
12. Az olvasási szokások változásai a történelem folyamán. Digitális kultúra – digitális olvasás	Előadás, megfigyeltetés, elbeszélés, magyarázat	
13. Terepszemle – az Egyetemi Könyvtár gyűjteménye vagy más hasonló gyűjteményben.	Bemutatás, leírás, szemléltetés	Szent Mihály Katolikus Plébánia Levéltára (Nagy Emőke)
14. Az olvasáskultúra iránti érdeklődés – kutatási tendenciák	Előadás, bemutatás, problematizálás	

Bibliográfia

Barbier; Frédéric: *A könyv története*, Budapest, 2006; *A modern Európa születés. Gutenberg Európája*, Bp., 2010
Madas Edit – Monok István: *A könyvkultúra Magyarországon: a kezdetektől 1800-ig*, Budapest, 2003
Carrière, Jean-Claude – Eco, Umberto: *Ne remélje, hogy megszabadul a könyvtől*, Budapest, 2010
Jakó Zsigmond: *Írás, könyv, értelmiség*, Bukarest, 1976
Guglielmo Cavallo – Roger Chartier: *Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*, Balassi Kiadó, Budapest, 2000
Vagy: Alberto Manguel: *Az olvasás története*, Park Kiadó, Budapest, 2001

Ajánlott bibliográfia:

Jakó Zsigmond: *A középkori bibliofilia és Richard de Bury Philobiblonja* in: Richard de Bury, Philobiblon, Bukarest, 1977.
Csapodi Csaba - Tóth András - Vértessy Miklós: *Magyar könyvtártörténet*, Budapest, 1987
Kelecsényi Gábor: *Múltunk neves könyvgyűjtői*, Budapest, 1988.
Muckenhaupt Erzsébet: *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtára”* Csíkszereda, 2009
V. Ecsedi Judit: *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában, 1473-1800; [A magyar könyvkereskedelem történetének vázlata 1800-ig c. fejezetet Pavercsik Ilona írta]*, Bp., 1999.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezető – a témák és a módszerek ismertetése	magyarázat szemléltetés	

2. Kéziratok átírásának/könyvek katalogizálásának kultúrtörténeti tanulságai.	Önálló kutatásra alapozó kiselőadás csoportmunka, vita.	Helyettesítheti írásgyakorlat (középkori betűtípusok kipróbálása.)
3. Könyvgyűjtési szokások/stratégiák régen és ma	Megfigyeltetés, bemutatás, összehasonlítás, szemléltetés, vita.	
4 Az illusztrációk szerepe egy választott kéziratban vagy kiadvány(típus)ban	Kiadványelemzés, szemléltetés, megbeszélés.	
5. Az oktatókönyv: a barokk szakácskönyvtől a barkácsolók kézikönyvéig	Projekt, megbeszélés	
6. A praktikus könyv jellemzői régen és ma (konkrét könyvek, könyvtípusok alapján)	Önálló kutatás/projekt, az eredmények bemutatása, megvitatása.	
7. A magánkönyvtárak és az olvasási szokások összefüggései (pl. a női olvasók preferenciái)	Kiselőadás, vita, szövegelemzések, gyakorlat	
8. Az erdélyi „dokumentumkönyvtárak” és kincseik	Szemléltetés, magyarázat, összehasonlítás, elemzés	Lehetőség szerint konkrét helyszín is beiktatható.
9. Egy választott (történelmi vagy kortárs) könyvkiadó stratégiájának elemzése/értelmezése	Önálló kutatásra alapozó kiselőadás csoportmunka, vita.	
10. A sztereotípiák és az olvasáskultúra	Kiselőadás, megfigyeltetés, összehasonlítás, szemléltetés, vita.	A szűkebb témát a hallgatók választhatják meg.
11. A könyvtár mint kultúrközpont. Terepszemle vagy esettanulmány bemutatása	Kiadványelemzés, szemléltetés	
12. Könyvtártípusok. (Az iskolakönyvtár)	Kiadványelemzés, megbeszélés	A csoport érdeklődésének megfelelően más típus is választható.
13. Az internet és az olvasáskultúra változásai. Könyvtár vagy adatbázis? A könyvtár funkciói	Önálló kutatás, az eredmények bemutatása, megvitatása.	
14. Kollokvium	Szóbeli feladat	
Könyvészet		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp a megyei tanfelügyelőségekkel.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
--------------------	-----------------------------	---------------------------	-----------------------------

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

10.4 Előadás	A tárgyi tudás pontossága és volumene	Az önálló, logikus szóbeli témakifejtés értékelése	50 %
	Szintetizáló és összefüggéseket láttató képesség, jelenségek elemzésének képessége	Hozzászólás, problematizálás, véleményalkotás	25 %
		Írásbeli reflexió megadott témára	25 %
10.5 Szeminárium / Labor	Bemutató megtartása	Vita, kiértékelés helyben	50 %
	Esszé megírása	A dolgozat értékelése a választott téma és a tudományos esszé követelményeinek megfelelően.	50 %
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
- Az egyes témák ismerete a konkrét események, személyek, jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül - Összefüggések teremtésére való képesség - Művelődéstörténeti problémák érzékelése - Legalább két bibliográfiai tétel alaposabb ismerete - Szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, aktív részvétel a megbeszélésben, órai feladatok elvégzése; az összes téma alapszintű ismerete, kritikai megközelítése - Egy 2-3 oldalas esszé megírása választott, de az oktatóval egyeztetett témából			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)²

	A fenntartható fejlődés általános ikonja						

² Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az *SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban* történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

Kitöltés időpontja:
2025. 01. 26.

Előadás felelőse:
Farmati Anna

Szeminárium felelőse:
Farmati Anna

Intézetigazgató:

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. 01. 30.

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása